

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Geo strategic

جیو ستراتیژیک

یادداشت:

ضمن ابراز امتنان از نویسنده نام آشنا در رسانه های کشور آقای "ایمل خان فیضی" به نسبت مقاله تحقیقی که
عرض نشر به پورتال "افغانستان آزاد-آزاد افغانستان" فرستاده اند، تشریف آوری شان را به پورتال از صمیم
قلب خیر مقدم گفته، امید است برای همیشه از همکاری های شان مستفید گردیم.

با کمال محبت و امتنان

اداره پورتال AA-AA

ایمل خان فیضی
۲۰۱۰/۶/۳۰

دیپلوماسی فعال و چند بُعدی ترکیه در تئاتر بین المللی

برای رسیدن به یک عمق ستراتیژیک در منطقه، ترکیه، یگانه کشور مسلمان در سازمان پیمان اتلانتیک
شمالی و کاندید برای عضویت در اتحادیه اروپا، در تلاش است تا از طریق یک دیپلوماسی قوی و یک موقف
بینظیر، در وقایع بسیار مهم جهانی، از مسایل افغانستان و پاکستان گرفته تا برنامه اتمی ایران و پروسه صلح
میان اسرائیل و فلسطین، میانجی گری نماید.

با توجه به موضعگیری های اخیر ترکیه در ارتباط به مسایل
بین المللی، این سؤال ها به میان میآیند که ترکیه تحت رهبری
رجب طیب اردوغان (صدراعظم) و احمد داوود
اوغلو (وزیر امور خارجه)، به کدام مسیر حرکت است و
کدام اهداف سیاسی را در رقابت ها میان قدرت های منطقه نی
و جهانی تعقیب میکند؟ نقش ترکیه در قبال افغانستان چیست؟

ترکیه با تدویر اجلاس سه جانبه به میزبانی خود میان افغانستان و پاکستان چه میخواهد؟ آیا ترکیه با همکاری های
خود در عرصه های مختلف با کابل تنها میخواهد تا حمایت خود را از ستراتیژی غرب در افغانستان نشان دهد و
یا منحنی یک قدرت منطقه نی، نقش خود را در سیاست های جهانی به اثبات برساند؟

برای روشن نمودن نکات فوق، در ابتداء نظر میآندازیم به دیپلوماسی جدید ترکیه در جهان عرب که باعث جلب
محبوبیت آنکشور در میان اعراب گردیده است.

ترکیه و جلب محبوبیت آن در جهان عرب

دیپلوماسی فعال ترکیه در قبال دو موضوع بسیار داغ منطقه ئی (برنامه اتمی ایران و پروسه صلح اسرائیل و فلسطین)، باعث گردیده اند تا در میان اعراب، رجب طیب اردوغان، صدر اعظم ترکیه، به "قهرمان جهان عرب" مشهور شود. بعد از حمله مرگبار اسرائیل بر کشتی ترکی "ماوی مرمه" حامل کمک های خیریه به غزه در ماه میو کشته شدن ۹ ترکی در آن، دولت ترکیه موضوع را بسیار جدی گرفته و این "اقدام اسرائیل را قتل عمد خوانده" است. صدر

اعظم ترکیه، چند روز بعد ازین حادثه، طی یک کنفرانس خبری، گفت که "اسرائیل باید قیمت خون ریخته شده شهداء را بپردازد". اردوغان افزود که وقت آن رسیده است تا تحریم های اسرائیل بالای باریکه غزه برداشته شوند. موضعگیری جدی استانبول در این رابطه باعث افزایش فشارهای جامعه غربی علیه دولت اسرائیل گردیده و جامعه عربی و دیگر کشورهای اسلامی را بیشتر از پیش نزدیک به ترکیه ساخت. بشارالاسد، رئیس جمهور سوریه در یک کنفرانس خبری مشترک با صدر اعظم ترکیه، گفت "خون ترکی از خون عربی متفاوت نیست. خون ما یک است و این آمیزش محاصره غزه را از بین خواهد برد".¹ روزنامه "دارالحیات" چاپ لبنان، با توجه به دیپلوماسی فعال ترکیه به نفع فلسطین، در یکی از شماره های اخیر خود نوشت که بهتر است تا ترکیه امپراطوری عثمانی را دوباره اعاده کند و خلافت جهان اسلام را برعهده گیرد. کشورهای افغانستان، پاکستان، آذربایجان، ایران، قطر... یکی بعد دیگر حمایت خود را از موقف ترکیه علیه اسرائیل اعلام نمودند. در نتیجه، فشارهای جهانی علیه دولت اسرائیل باعث شد تا آنکشور محاصره اقتصادی باریکه غزه را که از سال ۲۰۰۵ بدینسو ادامه داشت، کاهش بخشد. برای جلب بیشتر محبوبیت در میان اعراب، صدر اعظم ترکیه اخیراً در اجلاس اقتصادی ترکیه و ۲۲ کشور عربی، گفت:

"ترک نمیتواند بدون عرب زندگی کند. عرب چشم چپ ترک است"

دولتمردان ترکیه یکی از راه های نفوذ در مسایل منطقه ئی را در توسعه و بهبود روابط اقتصادی با کشور های منطقه میبینند و روی همین ملحوظ است که بر اهمیت پیشرفت اقتصادی در سیاست خارجی ترکیه بیشتر اتکاء شده است. دولت ترکیه اخیراً نظریه ایجاد یک منطقه آزاد تجاری میان ترکیه و کشورهای عربی را اعلام نمود که این کار عبور و مرور اموال تجارتي و اتباع کشورهای عضو را سهلتر خواهد ساخت و گام مثبت خواهد بود برای تقویت اقتصاد میان ترکیه و جهان عرب. وزیر خارجه ترکیه میگوید:

"ما میخواهیم که یک وسیله انتقال ترکیه را ترک کند و بدون کدام موانع سرحدی به مراکش برسد."

ترکیه در گذشته نه چندان دور خود، تأثیرات منفی بحران های منطقه ئی، قسماً ناشی از پالیسی امریکائی، را تجربه کرده است و قیمت بزرگی را نیز ازین جهت پرداخته است. اکنون ترکیه میخواهد تا ابتکار عمل در منطقه را خود به دست گیرد و از طریق بهبود

¹ <http://us1.harunyahya.com/Detail/T/RORJ0CVO305/productId/25804/>

² <http://latimesblogs.latimes.com/babylonbeyond/2010/06/middle-east-turkey-jordan-syria-lebanon-to-open-free-trade-zone.html>

³ <http://atlanticcentinel.com/2010/06/turkey-awakes-as-a-regional-power>

روابط اقتصادی میان کشورهای منطقه، هم نفوذ قدرت های غربی را در ناحیه اطراف خود کم سازد و هم تهدید های امنیتی را کاهش دهد. وزیر امور خارجه ترکیه به این باور است که **"اتکاء به اقتصاد بهترین راهی است برای رسیدن به صلح"** در منطقه.

روابط تجارتي میان ترکیه و کشورهای عربی که یک نفوس تقریباً ۳۵۰ میلیونی را تشکیل می دهند، طی سالهای اخیر پیشرفت مهم داشته است و اکنون با ایجاد "منطقه آزاد تجارتي در خاورمیانه" به بهبود روابط تجارتي در منطقه افزوده خواهد شد. با این کار پالیسی خارجی جدید ترکیه که روی توسعه روابط اقتصادی با کشورهای منطقه استوار است، تحقق می یابد و حزب تحت رهبری صدراعظم ترکیه که متشکل از تاجران و سرمایه داران است، نیز از این کار منفعت خواهد برد.

در حالیکه سیاست های ترکیه در منطقه باعث جلب محبوبیت آن کشور در میان اعراب گردیده است، واشنگتن از اهداف سیاسی ترکیه نگران می باشد.

نگرانی واشنگتن از بلند پروازی های استانبول در منطقه

نزدیکی ترکیه با سوریه، حزب الله، حماس و ایران نشان میدهد که این متحد خوب و دیرینه امریکا اکنون به سمت مخالف از سیاست های امریکا در جهان عرب و در قبال برنامه اتمی ایران در حرکت است. به تاریخ هفدهم ماه می سال روان، علی رغم موضعگیری کشورهای غربی علیه برنامه اتمی ایران، ترکیه و برازیل، طبق یک موافقتنامه با ایران، فیصله نمودند که "ایران برخی از یورانیوم غنی شده درجه پائین را به ترکیه می فرستد و در برابر آن یورانیوم غنی شده به درجه بالاتر را برای مواد سوخت ریکتر های اتمی خود، به دست می آورد". وزیر امور خارجه امریکا، هیلری کلینتن، این فیصله ترکیه و برازیل را در مورد تبادل مواد سوخت اتمی ایران سخت محکوم نمود و این کار را برای امنیت جهانی خطرناک دانست.^۴

ترکیه همچنان در این اواخر از ولادیمیر پوتین، صدراعظم روسیه و محمود احمدی نژاد، رئیس جمهور ایران، برای گفتگو روی مسایل امنیتی منطقه، به استانبول دعوت نمود.

واشنگتن این جنبش ترکیه در منطقه را ناشی از اهداف چندگانه این کشور منحیث یک قدرت منطقه نی بزرگ می بیند و می خواهد تا پالیسی خارجی ترکیه در منطقه در تطابق با سیاست های امریکا باشد. مشی جدید ترکیه در مسایل منطقه نی همچنان باعث شده است تا سر و صدا میان اعضای کانگرس امریکا علیه آن کشور به این حد بلند شود که حتی بعضی ها پیشنهاد نمودند تا ترکیه از سازمان پیمان اتلانتیک شمالی بیرون رانده شود.^۵ به قول ستیون کاک، محقق در مرکز روابط خارجی امریکا، سؤال اصلی اکنون اینست که "چطور میتوانیم ترک ها را در کوچه شان نگهداریم؟"^۶ اما سولی اوزیل، استاد روابط بین المللی در پوهنتون "بیلگی" استانبول، به این نظر است که "امریکایی ها نمیتوانند با جهان نو که در آن قدرت های منطقه نی می خواهند حرف خود را در سیاست های منطقه نی و جهانی داشته باشند، عادت کنند."^۸

⁴ <http://www.thomaspmbarrett.com/globlogization/tag/us-foreign-policy>

⁵ http://da.azadiradio.org/archive/international_news/20100528/1090/2119.html?id=2055321

⁶ <http://www.nysun.com/editorials/the-turkey-problem/86990/>

⁷ <http://www.nytimes.com/2010/06/09/world/middleeast/09turkey.html>

⁸ <http://www.nytimes.com/2010/06/09/world/middleeast/09turkey.html>

نظریه فوق، یعنی "جهان نو که در آن قدرت های منطقه ئی حرف خود را در سیاست های منطقه ئی" داشته باشند، در قضیه افغانستان شکل عملی خود را میگیرد. جنگ افغانستان که به یک بازی بین المللی مبدل گردیده، ترکیه را نیز واداشته است تا نقش خود را در این بازی ایفاء نماید.

نقش ترکیه در مسایل افغانستان

رئیس جمهور کرسی طی بیانیه خود در سومین نشست کنفرانس سیکا گفت: "ترکیه در امر تأمین امنیت و ثبات در منطقه مصمم است. ترکیه با به دست گرفتن ریاست و میزبانی این کنفرانس یکبار دیگر ثابت کرد که این کشور در راستای رشد اعتماد متقابل از طریق گفتگو و تقویت روابط ستراتیژیک میان کشور های آسیایی از راه اعتماد سازی کاملاً متعهد است. همچنین اطمینان دارم که "سیکا" به رهبری ترکیه به سودمندی خود در جهت سهمگیری و همکاری وسیع در منطقه ادامه خواهد داد".⁹

از سوی دیگر، در جرگه مشورتی صلح کابل نیز بر اهمیت نقش ترکیه در حل مشکلات افغانستان تأکید صورت گرفت. اما آیا این نقش ترکیه به هدف حمایت از جنگ امریکا در افغانستان موافق است؟

باروی کار آمدن حکومت اوباما، اداره وی از ترکیه خواست تا با افزایش تعداد عساکر خود در افغانستان، تلاش های امریکا را در افغانستان تقویت بخشد.¹⁰ اما به نقل از رسانه های ترکی، رضایت عمومی در ترکیه حمایت ازین طرح جدید، که اوباما باور دارد توسط آن "این جنگ را به یک نتیجه موفق خواهد رسانید"، نیست.¹¹ افکار عامه در ترکیه طرفدار این امر است که اوباما باید عساکر امریکائی را به افغانستان اعزام دارد و به قول منابع خبری، پیام ترکیه به امریکا اینست تا چیزی را " که شما شکستانده اید، باید خود ترمیم کنید".

یک نظرپرسی از سوی بی بی سی نشان میدهد که هفتاد فیصد مردم ترکیه از سیاست های ایالات متحده امریکا دید منفی دارد. این چنین برآشفتگی در افکار عامه از یکسو به دلیل جنگ امریکا در عراق، همسایه ترکیه، است که اکنون در یک حالت مصیبت آمیز قرار دارد و ترکیه از عواقب این جنگ متضرر گردیده است.

داکتر سیدت لائینیر، رئیس مؤسسه بین المللی تحقیقات ستراتیژیک به این باور است که "امریکا و ناتو باید از موقف خاص ترکیه، نه به هدف افزایش تعداد عساکر آن در افغانستان، بلکه برای به دست آوردن قلوب و اذهان عامه در افغانستان استفاده کنند". وی میگوید که ناتو باید از قابلیت های نظامی ترکیه به هدف تربیه و بازسازی اردوی افغانستان استفاده کند.¹² صاحب نظران ترکی به این عقیده اند که به عوض اعزام عساکر به افغانستان، ترکیه باید کمک های خود را در عرصه بازسازی بیشتر سازد.

بعد از سقوط رژیم طالبان، مؤسسه امداد رسانی ترکیه (TIK) در افغانستان شدیداً مصروف اعمار مکاتب میباشد. لیسسه های "افغان ترک" افغانستان که از سوی ترکیه تمویل میشوند و "تحت پوشش کامل آموزشی" ترکیه قرار دارند، از بهترین لیسسه هایست که سالانه شاگردان ممتاز را به جامعه آماده میسازد و همچنان "هر سال موفقیت های چشم گیری را در رقابت های علمی دنیا نصیب افغانستان می کند". تعداد بورس های تحصیلی ترکیه برای

⁹ <http://president.gov.af/Contents/126/Documents/1864/statement%20of%20president.html>

¹⁰ <http://www.turkishweekly.net/news/93610/-jtw-analysis-what-should-turkey-39-s-role-in-afghanistan-encompass.html>

¹¹ <http://www.turkishweekly.net/news/93610/-jtw-analysis-what-should-turkey-39-s-role-in-afghanistan-encompass.html>

¹² <http://www.turkishweekly.net/news/93610/-jtw-analysis-what-should-turkey-39-s-role-in-afghanistan-encompass.html>

¹³ <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,4000471,00.html>

افغانستان در حال افزایش است و سالانه محصلان افغان به تعداد بیشتر از پیش روانه ترکیه میشوند. طبق آمار سال گذشته، ترکیه بیش از پنجم بارس تحصیلی را به افغانها تخصیص داده بود.

ترکیه چهارسال قبل یک پروگرام وسیع کمک های اقتصادی برای افغانستان را به هزینه دو صد ملیون دالر، آغاز کرد. ترکیه طی سالهای اخیر حدود پنجم و سی پروژه عام المنفعه را برای افغانستان اختصاص داده است که در این قسمت میتوان از تأسیس حدود چهل و دو مکتب که در آنها تقریباً پنجاه و شش هزار متعلم آموزش میبینند، بیش از بیست شفاخانه و کلینیک صحتی که از خدمات صحتی

نویسنده مطلب در حالی مصاحبه با وزیر خارجه ترکیه

آنها نزدیک به یک ملیون نفر تابه حال استفاده نموده اند و غیره، نام برد¹⁴.

همچنان در ساحة همکاری های فرهنگی، ترکیه اخیراً "بنیاد فرهنگی ترکیه" را در کابل تأسیس نمود. گفته میشود که این بنیاد، مانند گویتة انستیتیوت، برای ترویج روابط فرهنگی فعالیت دارد. ترکیه همچنان پلان دارد تا یک مرکز فرهنگی دیگر را در بلخ نیز تأسیس نماید و از طریق برنامه های این بنیاد، محققین و سیاسیون افغان را سالانه به ترکیه دعوت نماید.

قابل یاد آور است که در پهلوی همکاری در ساحات ملکی، ترکیه همکاری های خود را در ساحة نظامی به اردوی افغانستان نیز افزایش داده است. با این همه میتوان افزود که کمک های ترکیه در عرصه بازسازی افغانستان طی سالهای اخیر قابل ملاحظه بوده که نقش این کشور را در مقایسه با کشورهای دیگر جهان در افغانستان، برجسته ساخته است.

درسلسله همکاری های یاد شده، تلاش های دیپلماتیک ترکیه در جهت اعتماد سازی میان افغانستان و پاکستان، نیز دارای اهمیت خاص میباشد.

تلاش های دیپلماتیک برای بهبود روابط میان افغانستان و پاکستان

احمد داوود اوغلو، وزیر خارجه جمهوری ترکیه، بعد از سومین نشست سران کنفرانس تعامل و اعتماد سازی در آسیا، سیکا (CICA) به تاریخ ۸ جون در استانبول به خبرنگاران گفت که ترکیه، افغانستان و پاکستان سعی دارند تا در آینده نزدیک (بعد از کنفرانس بین المللی کابل به تاریخ ۲۰ جولای ۲۰۱۰) جلسه ای را میان تاجران

کشورهای مذکور، در کابل دایر نمایند. وزیر خارجه ترکیه که در یک کنفرانس خبری مشترک با داکتر زلمی رسول و شاه محمود قریشی، وزرای خارجه افغانستان و پاکستان، صحبت مینمود، گفت که ما میخواهیم نشان بدهیم که شهر کابل تنها شهر نیست که در آن نشست ها روی مسایل امنیتی صورت

¹⁴ مصاحبه نویسنده با داوود اوغلو، وزیر خارجه ترکیه

میگیرند، بلکه نشست های اقتصادی نیز در آن برگزار میگردند.

به اساس گفته وزیر امور خارجه ترکیه، بعد دیگر پالیسی ترکیه برای افغانستان عبارت از تلاش های دیپلماتیک انگشور برای بهبود روابط میان افغانستان و پاکستان است که در این قسمت میتوان از برگزاری اجلاس سه جانبه ترکیه- افغانستان- پاکستان طی سالهای اخیر یاد کرد. طی یک مصاحبه اختصاصی با نویسنده، داوود اوغلو گفت که "این همه تلاش های ترکیه بخاطریست که در چنین یک وضعیت بحرانی، یک کشور (افغانستان) به تنهایی نمیتواند به بحران موجود خاتمه دهد. برای این مقصد به یک توافق منطقه ئی ضرورت است زیرا شما، در موجودیت یک همسایه غریب و بی ثبات، نمیتوانید در امن باشید"¹⁵.

اجلاس سه جانبه ترکیه- افغانستان- پاکستان که برای آن یک میکانیزم خاص مد نظر گرفته شده است، نه تنها به سطح رهبران این سه کشور بوده، بلکه ملاقات های هم در سطوح پائین حکومت مذکور (میان مقامات نظامی و استخباراتی...) وجود دارند. به گفته وزیر خارجه جمهوری ترکیه، "هدف تدویر این اجلاس ایجاد یک روحیه همکاری و اعتماد میان افغانستان و پاکستان بوده و همچنان آوردن یک توافق منطقه ئی میان جوانب مطرح در منطقه است".

ترکیه میداند که پاکستان در بحران افغانستان دخیل است و همچنان این کشور در منطقه از نفوذ خاص برخوردار است، پس با تدویر اجلاس سه جانبه، هدف اصلی اینست تا اولاً یک فضای اعتماد میان افغانستان و پاکستان به وجود آید و از طریق مذاکرات دوامدار به میزبانی ترکیه، روابط میان این دو کشور بهبود یابند. با عملی شدن این کار، ترکیه میخواهد در نزدیکی با مقامات دولتی افغانستان و پاکستان خود را منحصیث یک قدرت منطقه ئی در مسایل مربوط به این دو کشور سهیم سازد. این کار به نفع دیپلوماسی ترکیه بوده، نقش آن در حل معضلات منطقه ئی مهم تلقی شده و تأثیرات خود را به سطح جهانی دارد.

همچنان، ترکیه و ازبکستان از تقریباً دو دهه به اینسو خواسته اند تا از ۹٪ ازبک و ۳٪ ترکمن افغانستان حمایت نمایند.¹⁶ این امر باعث شده است تا هردو کشور از حزب "جنبش ملی اسلامی افغانستان"، به رهبری عبدالرشید دوستم حمایت نمایند.

ترکیه و فاکتور حمایت از عبدالرشید دوستم

جنرال عبدالرشید دوستم در یک مصاحبه با آژانس خبری ترکیه "اناتولیا"، در سال ۲۰۰۳، گفته بود: "ما هرگز کمک و حمایت داده شده به ترک های افغانستان توسط ترکیه را فراموش نکرده ایم. ما این گفته را که (ترک ها هیچ دوست غیر از ترک ها ندارند) آزموده ایم و ما ثابت کردیم که این درست است."¹⁷ (تصویر

راست، دوستم در ترکیه)

در جریان سالهای اشغال افغانستان توسط شوروی، ترکیه از جهاد افغانستان کناره گیری کرد، اما بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، ترکیه منافع خود را در حمایت از ترکمن ها و ازبک های آسیای مرکزی و

¹⁵ مصاحبه نویسنده با داوود اوغلو، وزیر خارجه ترکیه

¹⁶ منبع فیصدی اقوام ازبک و ترکمن افغانستان از کتابخانه <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html#People> انترنیسی سی آی ای.

¹⁷ <http://www.hurriyetdailynews.com/h.php?news=gen-dostum-demands-political-support-from-turkey-2003-08-01>

جنوبی دید. عبدالرشید دوستم، رهبر حزب "جنبش ملی اسلامی افغانستان"، در سال ۱۹۹۲ در شمال افغانستان حدود شش ولایت را تحت کنترل خود داشت. ترکیه در همین زمان روابط خود را با مرکز نفوذ دوستم، یعنی مزارشرف، قایم نمود و حتی برای مدت کوتاهی قنصلگری خود را، تنها به هدف حمایت از "جنبش ملی"، در آنجا باز نمود^{۱۸}. انتونیو جیوستوزی، کارشناس افغانستان در مکتب اقتصاد و علوم سیاسی لندن، مینویسد که ترکیه در سال ۱۹۹۲ به مبلغ ده میلیون دالر امریکائی را به حزب "جنبش ملی اسلامی افغانستان" کمک مالی نمود^{۱۹}. سلسله همکاری های ترکیه با دوستم از همان زمان تابه حال ادامه دارد. احمد رشید، ژورنالیست شناخته شده پاکستانی و یکتن از متخصصین مسایل افغانستان و آسیای میانه، مینویسد که "ترکیه قبل از ۹/۱۱ راه تدارکاتی مخفی را از طریق ازبکستان برای دوستم باز کرده بود"^{۲۰}. برای ترکیه حمایت از عبدالرشید دوستم، حمایت از تقریباً ۱۲٪ نفوس افغانستان است که گویا دوستم از آنها نمایندگی میکنند.

اسد الله اوگوذ، ژورنالیست ترکی مقیم المان، به این نظر است که حمایت ترکیه از دوستم در آنزمان (سالهای ۱۹۹۰) به این دلیل بود که به باور مقامات ترکی، دوستم میتواند هم مدافع حقوق ترکمنان افغان باشد و هم یک سپر در مقابل تهدید روبه افزایش طالبان^{۲۱}. این صاحب نظر ترکی به این عقیده است که "دوستم در هر دو مورد ناکام شد. نه او توانست تا در مقابل طالبان ایستادگی نماید و نه هم توانست تا یک وحدت قوی را میان ترک ها و ازبک ها برقرار نماید". اما آیا ترکیه حاضر است تا به جای دوستم، بدیلی را در افغانستان داشته باشد که از یک گذشته پاک از جرایم ضد انسانی برخوردار باشد؟ اسد الله اوگوذ، میگوید که سازمان استخبارات ملی و وزارت خارجه ترکیه چندی پیش فیصله نمود تا یکی از یاران جنرال دوستم، فیض الله ذکی، نماینده ولایت شبرغان در پارلمان افغانستان، که دارای درجه تحصیلات عالی بوده و در سیاست هم تجربه دارد، را به رهبری حزب "جنبش ملی" برسانند. اوگوذ به نقل از فیض الله ذکی میگوید که "ذکی موافقت نمود تا جایگزین دوستم شود و آمادگی خود را منحصراً رهبر جدید حزب جنبش گرفت"، اما دوستم از این معامله مخفی میان ذکی و مقامات ترکی آگاهی حاصل نمود و فیض الله ذکی را بعد از یک دعوت، مورد لت و کوب شدید خود و افراد خود قرار داد و حتی "افراد تحت قوماندۀ جنرال بر ذکی تجاوز جنسی نمودند."^{۲۲}

تصویر: فیض الله ذکی

اوگوذ می افزاید که موضوع لت و کوب فیض الله ذکی و اکبربای، رئیس "اتحادیه ترک تباران افغانستان"، توسط جنرال دوستم و افراد وی باعث دوری برخی از ازبک ها و ترکمن های افغانستان از دوستم گردیده است. اما چنین به نظر میرسد که برخی از حلقات در ترکیه هنوز هم به فکر ادامه حمایت از جنرال دوستم میباشند و دوستم هم، به هر قیمتی که باشد، از لت و کوب گرفته تا از بین بردن رقیبان خود، حاضر نیست تا این حمایت را از دست دهد. وی حتی برای جلب بیشتر حمایت ترکیه نام یک پسر خود را مصطفی کمال گذاشت^{۲۳}.

¹⁸ <http://www.esedullahoguz.com/afghanistan.asp>

¹⁹ Junbesh-i-Milli from its Origins to the Presidential Elections, Antonio Giustozzi

²⁰ Ahmed Rashid, Descent Into Chaos

²¹ <http://www.esedullahoguz.com/afghanistan.asp>

²² <http://www.esedullahoguz.com/afghanistan.asp> برای جزئیات بیشتر مراجعه شود به نوشته ژورنالیست ترکی بنام Esedullah Oguz از طریق این لینک:

²³ [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=34242](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=34242)

گفته میشود که بعد از آنکه خانه جنرال دوستم به دلیل لت و کوب اکبربای توسط افراد وی از سوی پولیس محاصره شد و تصمیم گرفته شد تا او را بازداشت نمایند، "با میانجی گری ترکیه، حکومت از بازداشت جنرال دوستم منصرف شد"²⁵. اکبربای، که زمانی قصد داشت تا دوستم را به محکمه بین المللی بکشاند²⁶، در روزهای قبل از انتخابات ریاست جمهوری، در یک مصاحبه با تلویزیون پیام افغان، گفت که دوستم توسط سازمان استخباراتی ترکیه حمایت میشود.

برخی ها به این نظر اند که ترکیه با حمایت از دوستم میتواند سیاست های مورد علاقه خود را در افغانستان تطبیق کند. اما مقامات ترکی میگویند که ترکیه در امور داخلی افغانستان مداخله نمیکند ولی حمایت قوی بعضی از حلقات در ترکیه از جنرال دوستم و حزب وی، ادعای بیطرفی و نقش ترکیه را در مسایل افغانستان تحت سؤال قرار میدهد.

ترکیه در تلاش برای رسیدن به یک "عمق ستراتیژیک"

ترکیه کنونی کشوری است دیموکرات، دارای یک اقتصاد قوی که در مقایسه با کشورهای اروپائی، در ردیف شش از بزرگترین قدرت های اقتصادی اروپا قرار دارد²⁷. ترکیه کنونی قدرتی است منطقه ئی، کاندید برای عضویت در اتحادیه اروپا و در حال جنبش برای نفوذ بیشتر سیاسی در جهان. روابط ترکیه با تمام همسایه هایش، چه در شمال، جنوب و چه در شرق و غرب، در حال بهبود است. ترکیه همچنان با عضویت در بسیاری از مؤسسات بین المللی مانند ناتو، شورای امنیت سازمان ملل، گروه کشور های G-20 و غیره، نقش بسیار فعال را دارا میباشد.

از سال ۲۰۰۲ بدینسو و به خصوص با روی کار آمدن احمد داوود اوغلو، وزیر امور خارجه فعلی در ۲۰۰۹، دیپلوماسی ترکیه به یک دیپلوماسی فعالتر و دارای یک مشی جدید و چند بُعدی مبدل گردیده است²⁸. اوغلو که بعضی ها او را "هینری کیسینجر ترکیه" نیز مینامند، یک دانشمند سیاسی و اکادمیک است که میخواهد، به قول خودش، ترکیه را از موقف فعلی، یعنی یک قدرت منطقه ئی میان اروپا و خاورمیانه، به سوی یک کشور دارای نفوذ و قدرت بیشتر در سیاست های جهانی سوق دهد²⁹. به همین دلیل، برخی ها، به خصوص در رسانه های امریکائی، او را به مفکوره سیاسی "نیواتومانیزم" Neo-Ottomanism (استفاده از قابلیت های نظامی و دیپلوماتیک به هدف نفوذ بیشتر سیاسی در منطقه، خاصاً محدوده تحت نفوذ امپراتوری عثمانی وقت و در کل در جهان) متصل میسازند.

روابط میان افغانستان و ترکیه که تاریخ دیرینه دارند، از سال ۲۰۰۲ به اینسو در ساحات ملکی و نظامی در حال گسترش میباشد. با نقش فعال خود در مسایل افغانستان، ترکیه هم میخواهد تا از اقلیت های ترکمن و ازبک افغانستان حمایت نماید و هم خود را در جنگ افغانستان، پهلوی قدرت های دیگر قرار دهد که این کار به تقویت پرستیژ یا قدرت و منزلت جهانی ترکیه کمک میکند. کابل باید از این نقش ترکیه به نفع افغانستان استفاده اعظمی نماید.

²⁴ http://www.salamwatandar.com/index.php?option=com_content&task=view&id=4195&Itemid=30

²⁵ <http://www.farsi.ru/doc/2108.html>

²⁶ <http://www.invest.gov.tr/en-US/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx>

²⁷ http://en.qantara.de/webcom/show_article.php_c-476/_nr-1201/i.html

²⁸ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8393516.stm>

ترکیه، بعد از سالها، در حال مبدل شدن به یک قدرت منطقی ئی متجاوز (به معنی مثبت آن) است که قدرت های غربی باید این حقیقت جهان امروزی را بپذیرند. ترکیه کنونی معتقد به تحرک قوی و بیشتر در تناثر بین المللی است و میخواهد تا حضورش را در همه جا احساس شود. از دید ترکیه، این دیپلوماسی جدید میتواند یکبار دیگر پای ترکیه را در محدوده نفوذ تاریخی اش بکشانند و آهسته آهسته، با نفوذ سیاسی استانبول در مسایل مهم منطقه و جهان، آرزوی دیرینه ترکیه، یعنی پیوستن به اتحادیه اروپا، تحقق یابد.

/ختم/